

## Impresszió vagy expresszió?

„Egyszerre távcső és mikroszkóp” – legalábbis kortársai ezt mondták Jan van Eyck szeméről. A németalföldi festő teljesen ösztönösen alkotott, Leonardo da Vinci viszont szabályok százait állította fel, hogy hitelesen adhassa vissza a természet szépségét. Kevés kritikusabb szemlélő akadt nála, szinte minden kortársát (Botticellitől Michelangelóig) kemény bírálattal illette. Bár az utókor polihisztorként emlékszik rá, a festészetet előbbre valónak tartotta minden más művészetnél. Épp ezért szigorú tudományként kezelte azt.

Elméletei szerint, a festmény csakis a természetből merítkezhet, a festőnek nincs joga semmit *megváltoztatni*, ez egyenértékű lenne a *hazugsággal*. Mikor szabályokkal bátyázta körül, valójában megvédte a festészet tudományát és egyben saját alkotásait. Ezzel azonban a festészetet nehezen megközelíthetővé tette, sokáig tartott, mire valaki önálló mesterré válhatott. Kétségtelen, hogy nem Leonardo volt az első, aki perspektivikus ábrázolással kísérletezett, de a módszert olyan tökélyre fejlesztette, amivel kiérdemelte, hogy a világ legnagyobb alkotói és gondolkodói között emlékezzünk rá. Ezek az elméletek évszázadokig meghatározták a festészetet, de hatásuk napjainkban is megmutatkozik. Ahogyan azonban a különböző stílusok változották egymást, a festők egyre hajlamosabbak lettek elfelejteni ezeket.

Az igazi változás akkor kezdődött el, amikor feltalálták a tubusban hordozható festéket, és létrejöhetett a *plen air* festészet. A szabadban alkotás lehetősége eddig fel sem merült, a műteremből való szabadulás pedig megnyitotta az utat a nemsokára fellépő impresszionizmus előtt.

A pillanatnyi benyomás megragadása már egészen másnak tűnik, mint Leonardo tisztán és precízen kidolgozott képei, annyi közös azonban mégis van bennük, hogy mind a két megközelítés a természet megörökítését célozza. Míg Leonardo kizárja elméleteiből a személyes élményt, az impresszionisták éppen ezt emelik az aprólékos természethűség helyére. Ez az irányzat pedig éppen ezzel a forradalmian új megközelítéssel adott lehetőséget rengeteg új nézőpont kialakulására.

A posztimpresszionizmus és a szimbolizmus után megjelenő avantgárd irányzatokkal pedig a Leonardo által kialakított elmélet a visszájára fordul.

A futurizmus az impresszionizmus értékeit viszi tovább, de felgyorsítja az érzékelési, átélési és megértési folyamatokat, ezzel pedig tökéletes ellentéte az orvosi szemmel vizsgálódó szürrealizmusnak. A Németországban kialakuló expresszionizmus pedig már az önkifejezést teszi a régen oly fontos természetábrázolás helyébe.

A Németországban tevékenykedő Vaszilij Kandinszkij is hamar az események középpontjába kerül és egyre másra alapítja a különböző művészcsoportokat. Nemsokára egészen új irányt adott a festészetnek, mikor 1914-ben megfestette Első absztrakt akvarell c. művét. Kandinszkij ezzel az új iránnyal elvetett minden figuratív természet ábrázolást. Tévedés lenne azt hinni, hogy Kandinszkij munkásságát sem alapozná meg komoly tudományos munka. Sokáig elemezte a színek érzelmi hatását, a festészet és a zene kapcsolatát. Kandinszkij

szerint, ha egy absztrakt festményből hiányzik a tudatosság, legfeljebb nyakkendőmintának jó. Az ő elméletei is új irányzatot teremtettek, mely napjainkig meghatározó hatású.

Minden törekvés ellenére, az impresszió és az expresszió elválaszthatatlan egymástól. Leonardo alkotásaiban is megmutatkozik a mester személyisége, csakúgy mint Kandinszkij vagy Mondrian absztrakcióiban a természet. Egy alkotásból lehetetlen kizárni a személyiség hatását, hiszen ehhez géppé kellene válni, viszont a művészet érzések nélkül nem sokat ér. Az impresszió is kizárhatatlan a művészetből, már csak azért is, mert a mű és az alkotó is a természet részét képezik, tehát valami külső hatás mindig szükségeltetik egy élmény megéléséhez, az érzés kialakulásához.

Az impresszió és az expresszió tehát mindig együtt vannak, egymástól elválaszthatatlanul. Ez a kettősség jelen van minden művészetben és irányzatban. Az alkotó viszont kedvére játszhat az arányokkal, az arany középúttól kezdve a legvadabb szélsőségeken át fedezheti fel a külső és belső természetet.